

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПЕРЕХОДУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ НА ЕКОЛОГІЧНО-ЗБАЛАНСОВАНИЙ ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ¹

С.М. Ілляшенко, Сумський державний університет

Для економіки України інновації й інноваційна діяльність є рушійною силою, яка здатна забезпечити економічну незалежність країни і подолання розриву з розвинутими державами шляхом "інноваційного прориву", що передбачає активний пошук і реалізацію власних потенційних переваг, завоювання провідних позицій у тих галузях діяльності, де для цього є необхідні і достатні умови. Це справедливо як для національної економіки в цілому, так і для окремих підприємств та установ. Проте загострення екологічних проблем, що стали врівень з соціально-економічними, потребує екологізації процесів інноваційного розвитку, що актуалізує проблему раціоналізації вибору траєкторій інноваційного розвитку вітчизняної економіки за критеріями економічної ефективності і екологічної безпеки.

Природним шляхом подолання протиріч між економічним зростанням (у руслі концепції інноваційного прориву) і забезпеченням екологічної безпеки (у руслі концепції екологічно збалансованого стійкого розвитку) є створення і впровадження екологічних інновацій. Однак, як свідчить практика, частка екологічних інновацій у їх загальних обсягах є незначною, що у поєднанні з низьким рівнем інноваційної активності вітчизняної економіки не дає змоги задіяти переваги даного шляху розвитку. Причинами цього є: відсутність належної мотивації створення і споживання екологічних інновацій; складнощі орієнтації виробництва і збуту на задоволення нечітко визначених екологічних потреб споживачів, особливо, якщо вони мають латентний характер; складнощі оцінки ринкових перспектив екологічних інновацій; низька ефективність стратегій їх просування на ринок, нераціональне застосування комунікаційних інструментів. Виходячи з викладеного існує нагальна потреба в розробленні ринково-орієнтованого механізму впровадження екологічних інновацій, що дозволило б перейти до випереджаючого інноваційного розвитку з урахуванням екологічних обмежень, зайняти гідне місце в світовому економічному просторі.

Проведений аналіз свідчить, що вітчизняними і зарубіжними науковцями досліджені окремі теоретико-методичні аспекти впровадження екологічних інновацій. В основному вони стосуються дослідження особливостей екологічних інновацій, аналізу екологічних ризиків інновацій, оцінки потреб споживачів у екологічних інноваціях, окремих аспектів маркетингового обґрунтування доцільності їх розробки і впровадження, перспектив досягнення конкурентного успіху за рахунок екологічних інновацій, прогнозування тривалості життєвого циклу окремих типів екологічних інновацій. Проте наявні напрацювання характеризуються фрагментарністю і не дають можливості у комплексі вирішувати проблему суперечностей між економічним зростанням і його екодеструктивним впливом на довкілля. Вони, в основному, стосуються поліпшуючих інновацій і практично не розглядають радикальні. Не вирішені проблеми розробки інструментарію стратегічного аналізу і кількісної оцінки ринкових можливостей інноваційного розвитку з опорою на екологічні інновації, оцінки достатності потенціалу інноваційного розвитку на базі інновацій, аналізу і оцінки екологічних потреб споживачів, у т.ч. латентних. Відсутні розробки з визначення перспективних напрямків випереджаючого екологічно-орієнтованого інноваційного розвитку. Практично не дослідженими залишилися питання оцінки ринкових перспектив екологічних інновацій на початкових етапах інноваційного циклу, формування оптимального набору інструментів комплексу просування, оптимізації розподілу витрат між

¹ Робота виконана в рамках гранта Президента України № GP/F32/087 "Формування механізму управління потенціалом інноваційного розвитку промислових підприємств у контексті концепції стійкого розвитку"

ними. Поза увагою науковців залишилися питання маркетингового тестування радикальних екологічних інновацій, за результатами якого можна оцінити доцільність їх впровадження, доопрацювання чи зняття з розгляду. Ці та інші проблеми не дають можливості сформувати дієвий механізм впровадження екологічних інновацій, ускладнюють перехід вітчизняної економіки на шлях стійкого екологічно-орієнтованого інноваційного розвитку у руслі концепції інноваційного випередження.

Враховуючи викладене, для формування механізму впровадження екологічних інновацій - на рівні держави, регіону (галузі чи ринку), окремих підприємств та організацій - пропонується застосувати поєднання методології, методів і інструментів маркетингу інновацій і екологічного маркетингу у їх логічному взаємозв'язку. Це дозволить забезпечити належну мотивацію ринково-орієнтованої інноваційної діяльності, задіяти дієві перевірені багаторічною зарубіжною і вітчизняною практикою інструменти і методи визначення перспективних напрямків екологічно-орієнтованого інноваційного розвитку, зорієнтувати виробництво на задоволення екологічних потреб споживачів, провести маркетингове тестування екоінновацій, що різко збільшить їх шанси на ринковий успіх, сформувати і стимулювати попит на екологічну продукцію, ефективно просувати екологічні інновації на національні і міжнародні ринки.

Попередні дослідження автора свідчать, що попит на екологічну продукцію, а вона носить інноваційний характер, в усьому світі (Україна не є винятком) постійно зростає. При цьому потенціал вітчизняної економіки щодо створення і впровадження у виробництво і споживання екологічних інновацій практично не реалізуються. А саме виробництво і просування на ринок екологічної продукції може стати одним з найперспективніших напрямків реалізації наявних конкурентних переваг економіки України. З урахуванням цього визначено комплекс пріоритетних завдань, щодо формування механізму впровадження екологічних інновацій на базі підходів маркетингу інновацій і екологічного маркетингу:

- виконати системний аналіз і пошук шляхів розв'язання проблем, що ускладнюють впровадження екологічних інновацій на різних рівнях узагальнення: державному, галузевому (регіональному), окремого підприємства чи установи;
- розробити теоретико-методичний підхід до аналізу ринкових можливостей і потенціалу інноваційного розвитку на базі екологічних інновацій і визначення на цій основі перспективних напрямків (у руслі концепції інноваційного випередження) впровадження екологічних інновацій на державному, галузевому (регіональному) рівнях, рівні окремого підприємства чи установи;
- розробити методичний підхід до аналізу ринкових можливостей і потенціалу інноваційного розвитку господарюючого суб'єкта на базі екологічних інновацій;
- удосконалити методичні засади кількісної оцінки ринкових перспектив екологічних інновацій конкретної спрямованості;
- удосконалити теоретико-методологічні засади мотивування впровадження екологічних інновацій на державному, регіональному рівнях, а також рівні окремого господарюючого суб'єкта;
- розробити методи маркетингового тестування екологічних інновацій на етапах інноваційного циклу та методичні засади прийняття рішень щодо готовності їх виходу на ринок за результатами тестування;
- розробити підходи до формування і стимулювання попиту на екологічні інновації;
- розробити методичний підхід до вибору стратегій просування екологічних інновацій, з урахуванням зовнішніх умов, потенціалу інноватора, типу екологічної інновації та характеристик її цільових споживачів;
- удосконалити процедури формування комплексу просування екологічних інновацій, включаючи оптимізацію розподілу витрат на комунікаційні інструменти.

Розв'язання вказаних завдань дозволить сформувати комплекс теоретико-методичних підходів та інструментів які у сукупності складуть основи механізму впровадження екологічних інновацій.